

Samen sneller met AI: hergebruik en opschaling binnen de overheid

Evelien van Dijk, beleidsmedewerker AI & Innovatie BZK

Arthur Groenendijk, programmamanager Opschalingsfaciliteit ICTU

Mildo van Staden, Sr. beleidsmedewerker AI & Algoritmebeleid BZK

Inhoud sessie

1. Opgave vanuit NDS
2. Opschalingsfaciliteit: hoe gaan we te werk?
3. EuropAI: samen bouwen aan AI

NDS: Wat zijn de doelen en waar willen we heen?

1. AI verantwoord en gericht inzetten voor maatschappelijke opgaven

- AI gericht inzetten om maatschappelijke problemen op te lossen en de dienstverlening aan burgers te verbeteren.
- Verantwoorde AI-adoptie bij de overheid realiseren; slimmer, sneller en verantwoorder gebruik.

2. Van losse initiatieven naar een overheidsbrede aanpak

- Regie nemen via een leidende aanpak en daarmee de vrijblijvendheid voorbijgaan.
- Succesvolle AI-toepassingen opschalen en bruikbaar maken voor de hele overheid.

3. Voorwaarden creëren voor autonome en NL/EU AI

- Werken aan een hoogwaardige, gedeelde AI-infrastructuur die beschikbaar is voor de gehele overheid.
- Toewerken naar autonome AI bij de overheid – zowel voor individuele ambtenaren als voor grotere opgaven – binnen duidelijke kaders en beschikbare alternatieven.

NDS: Wat zijn de doelen en waar willen we heen?

1. AI verantwoord en gericht inzetten voor maatschappelijke opgaven

- AI gericht inzetten om maatschappelijke problemen op te lossen en de dienstverlening aan burgers te verbeteren.
- Verantwoorde AI-adoptie bij de overheid realiseren; slimmer, sneller en verantwoorder gebruik.

2. Van losse initiatieven naar een overheidsbrede aanpak

- Regie nemen via een leidende aanpak en daarmee de vrijblijvendheid voorbijgaan.
- **Succesvolle AI-toepassingen opschalen en bruikbaar maken voor de hele overheid.**

3. Voorwaarden creëren voor autonome en NL/EU AI

- Werken aan een hoogwaardige, gedeelde AI-infrastructuur die beschikbaar is voor de gehele overheid.
- Toewerken naar autonome AI bij de overheid – zowel voor individuele ambtenaren als voor grotere opgaven – binnen duidelijke kaders en beschikbare alternatieven.

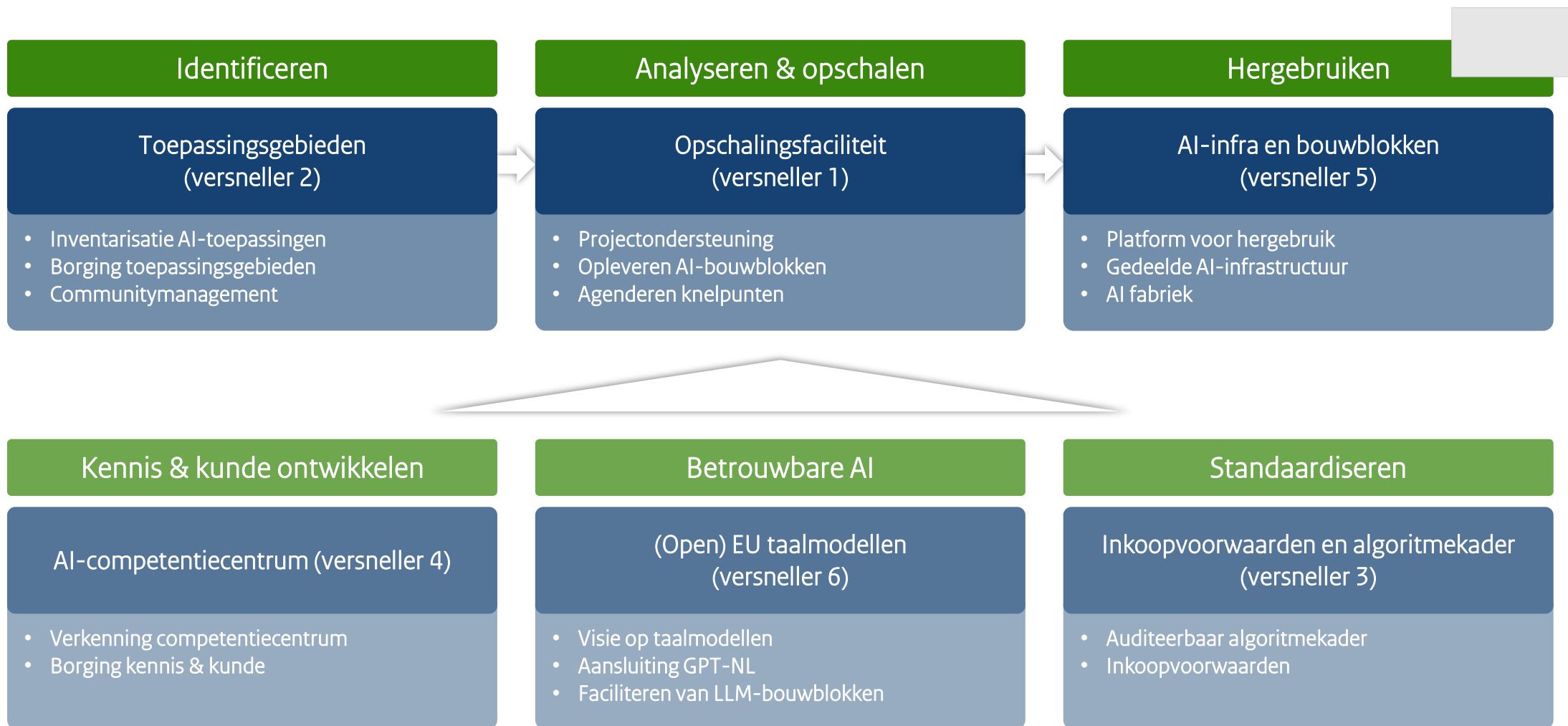

Artificiële intelligentie

Versnellers:

- Regisseren opschalen van AI binnen de overheid en inrichten AI opschalingsfaciliteit
- Opschalen via aangewezen zes prioritaire toepassingsgebieden
- Vaststellen gezamenlijke inkoopaanpak en auditbare normen voor AI
- Verkennen en inrichten overheidsbreed AI competentiecentrum
- AI-bouwblokken en infrastructuur versterken
- Stimuleren van NL/EU (open) taalmodellen

Overzicht samenhang versnellers

Opschalingsfaciliteit

- De AI Opschalingsfaciliteit is de aanpak waardoor succesvolle AI-toepassingen binnen de overheid hergebruikt en verbeterd kunnen worden.
- Dit doen we vooral door het **identificeren van en ondersteuning bieden bij het wegnemen van belemmeringen** (2026) die de opschaling in de weg staan.
- De AI Opschalingsfaciliteit **toetst hiertoe opschaalbare innovaties aan het te ontwikkelde afwegingskader** (2026). We maken gebruik van bestaande, succesvolle innovatieve oplossingen, **schalen op en implementeren AI innovaties gezamenlijk** met overheid en markt. Daarnaast streven we ernaar dat waardevolle AI-tools en – componenten door overheden **hergebruikt** kunnen, worden door ze **centraal beschikbaar te maken**.

Opschalingsfaciliteit

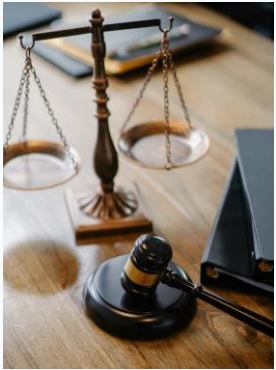
- Deliverables NDS Opschalingsfaciliteit:
 1. Twee succesvol opgeschaalde AI-innovaties (2025).
 2. Het opleveren van een afwegingskader voor opschaling (2026).
 3. Belemmeringen voor opschaling in kaart gebracht (2026).
 4. Volwassen Platform AI & Overheid (2026/27).
 5. 6 succesvol opgeschaalde AI-toepassingen (2026).
- Onderzoek TNO 'Verantwoord opschalen van AI bij de overheid'.

Opschalingsfaciliteit: Hoe schalen we op?

Zes toepassingsgebieden

AI voor bezwaar- en
beroep processen

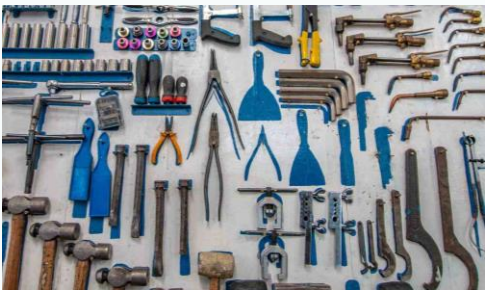
AI voor
toegankelijkheid

AI voor in de
leefruimte

AI voor productiviteit en
ambtenaren

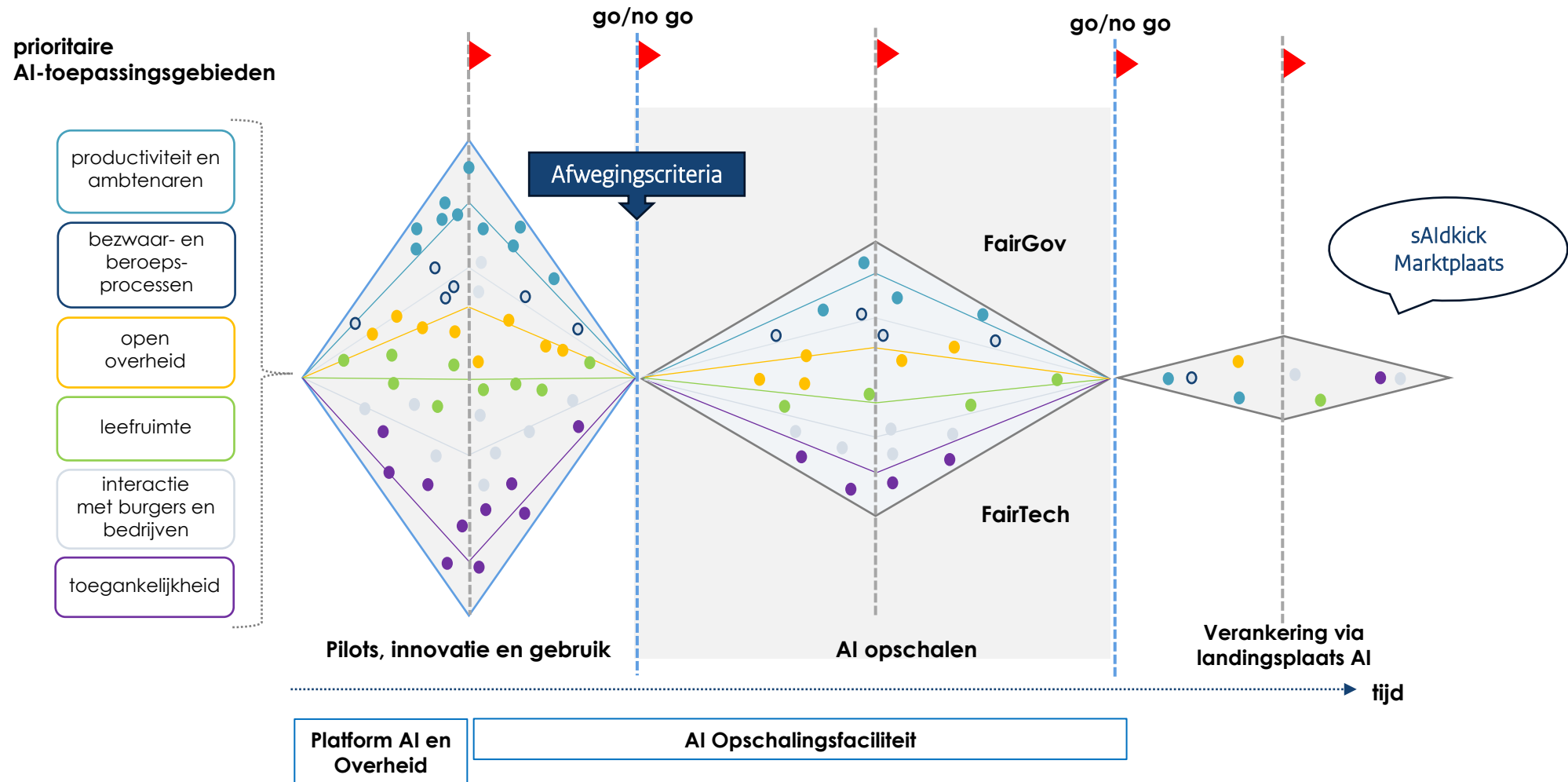
AI voor open overheid

AI voor interactie met
burgers en bedrijven

Innovatiefunnel - opschalen van AI-toepassingen

Afwegingscriteria: handreiking opschalen AI

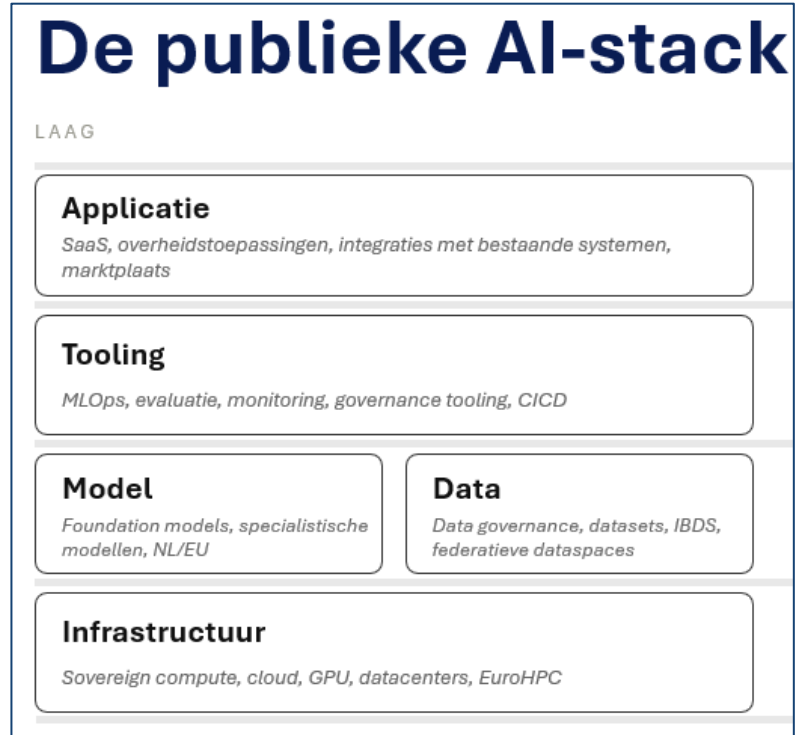
- Afwegingscriteria ontwikkeld om aan de voorkant van een opschalingstraject te kunnen **beoordelen** of een toepassing **geschikt** is voor opschaling.
- De handreiking bevat hiernaast een **definiëring van opschaling**, en **opschalingsstrategieën** die richting kunnen geven aan een opschalingstraject.
- Handreiking wordt binnenkort beschikbaar voor overheidsorganisaties om als **hulpmiddel** in te zetten bij opschaling binnen eigen organisatie

2.	Maatschappelijke meerwaarde
2.a	Wat is de doelgroep van de toepassing? En waarom? Wie zijn de gebruikers en eindbegunstigden?
2.b	Waar ligt de aantoonbare behoefte en wat zijn de voordelen voor de bovenstaande doelgroepen voor het opschalen van deze toepassing?
2.c	In welke mate draagt de toepassing bij aan het aanpakken van maatschappelijke uitdagingen en publieke doelen? (Bijv. concrete bijdrage aan publieke doelen zoals veiligheid of milieu, borging van fundamentele waarden zoals bescherming rechtsstaat etc.)
2.d	Is de maatschappelijke waarde vooral gericht op 'oogsten' van iets wat zich al bewezen heeft, of gericht op het 'opschudden' van iets dat niet goed functioneert? Of combinatie van beide?
2.e	Wordt de opschaling van de toepassing omarmd door relevante professionele netwerken en beroepsgroepen? (Kunnen als intermediair of makelaar een belangrijke rol spelen)
2.f	Kan de toepassing nadeel brengen voor bepaalde mensen, groepen, organisaties of natuur? Zo ja, beschrijf dit zo nauwkeurig mogelijk.
2.g	Is het aan te tonen dat de output van de toepassing niet discrimineert of andere vormen van uitsluiting of belediging bevat? Op wat voor manier is dit onderzocht?
2.h	Zijn de eindgebruikers betrokken bij het ontwerp van de toepassing? Op wat voor manier en wanneer in het proces van ontwikkeling?

3.	Institutionele borging
3.a	Is er politiek draagvlak (bv. motie)?
3.b	Is er naar verwachting bestuurlijk draagvlak binnen de overheid voor het opschalen van de toepassing? Op wat voor manier is deze steun merkbaar?
3.c	Waar relevant (indicatie); wordt het (bestuurlijke) proces in gang gezet om de toepassing te verankeren in het huidige beleid en de bestaande wet- en regelgeving?

Opschalingsfaciliteit: Buyer groups

- Vanuit **vraagarticulatie** en **gedeelde verantwoordelijkheid** tussen verschillende organisaties bouwen aan succesvolle AI-toepassingen en het fundament er omheen.
- **Hergebruik stimuleren** door bouwstenen te ontwikkelen die opgeschaald kunnen worden.
- Vanuit **toepassingsgebieden** behoefte voor gezamenlijke ontwikkeling signaleren.
- Opschalingsfaciliteit heeft hierin een **begeleidende functie** tijdens ontwikkeling en opschaling.

Waarom is opschalen relevant?

[gD] gemeente
Doetinchem

AI chatbot Do

Chatbot Robin

De gemeente Druten maakt gebruik van

Berend, onze support-bot

Gemeente Echt-Susteren

Ik ben Joost,
jouw persoonlijke
klantenservicemedewerker

Welkom bij
IJsselAssist!

Ik ben een chatbot. Heeft u
vragen aan IJsselgemeenten?
Ik help u met vinden van
informatie op onze website.
Bijvoorbeeld over uw uitkering,
schieding of bijstand.
bijkant. Weet u niet wat u
moet vragen? Typ dan in waar
u meer over wilt weten.

Kies een taal
Nederlands
Nederlands
Engels
Arabisch

Home > AI Chatbot Guus

AI Chatbot Guus

Chatbot Ellen helpt vanaf 23 april op de
gemeentelijke website!

Platform AI
& Overheid

Opschalingsfaciliteit: Wat bieden wij?

Ontwikkeling

Geleidelijke ontwikkeling
afsprakenstelsel

Regie & begeleiding

AI-initiatieven sturen en
begeleiden

Belemmeringen oplossen

Knelpunten signaleren
en wegnemen

Matchmaking

Vraag en aanbod
verbinden

Marktplaats

Met kant en klare AI-bouwstenen
(i.s.m. sAldkick)

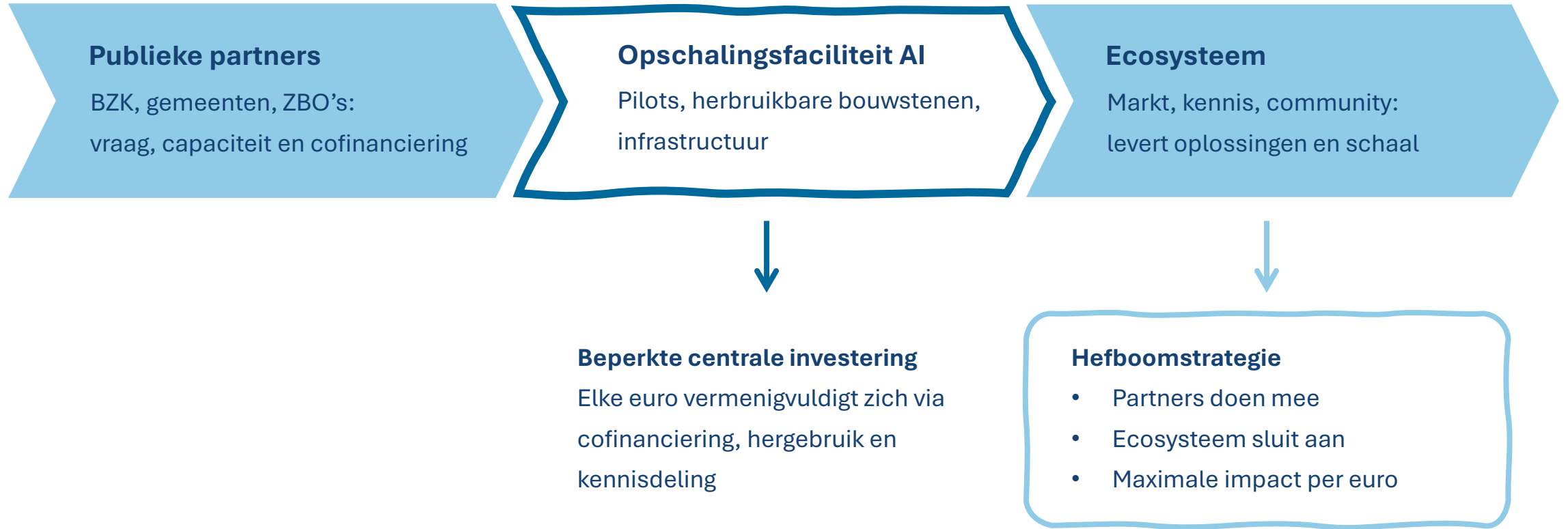
Rekenkracht

Faciliteren van tijdelijke
rekenkracht

Buyer groups

Begeleiding van buyer groups met
koplopers

Opschalingsfaciliteit: Waar staan we in de keten

Opschalingsfaciliteit: GEM

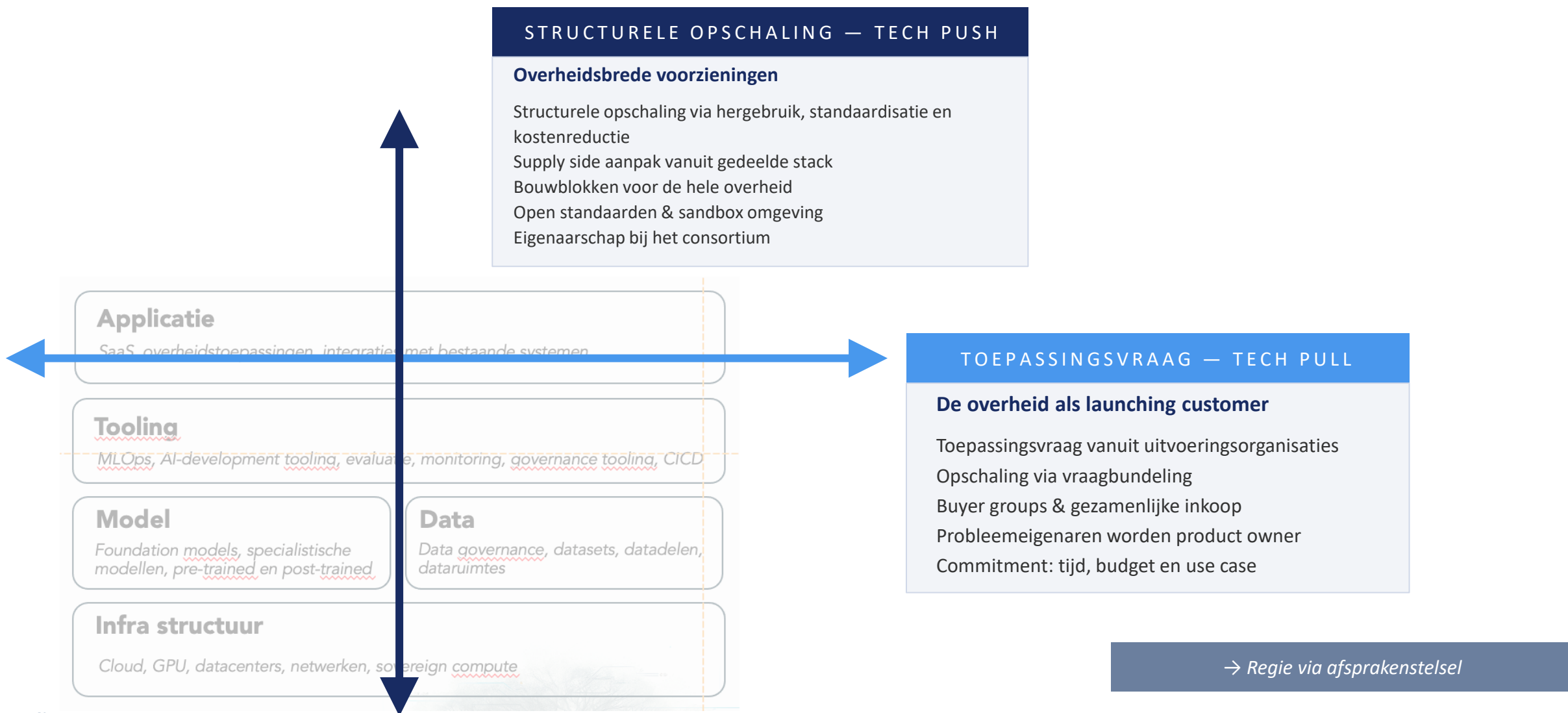
- Nov 2025: toepassing in kaart gebracht
- Samenwerking met GEM community vastgelegd
- Technische ondersteuning: experimenteren met verschillende taalmodellen
 - In Q2 focus op antwoordkwaliteit en digitoegankelijkheid
- Organisatorische ondersteuning
 - Governance en beheer
- Afnemers in kaart brengen
- Kwartaalupdates en nieuwsbrief om iedereen op de hoogte te houden
- Samenwerkingsverband met VNG opgesteld
- Tijdelijke hosting GEM
- Uitrol uitbreiden naar gemeenten.

Opschalingsfaciliteit: Buyer groups

- Vraagarticulatie centraal stellen: ontwikkelen AI stack voor meerdere overheden.
- Veel verschillende toepassingen mogelijk, door middel van een buyer group komen tot succesvolle bouwblokken.
- Gezamenlijk bouwen.
- Lopende/ veelbelovende buyer groups:
 - Bezwaar en beroep
 - Signaalmanagement
 - Toegankelijkheid
 - AI & ambtenaar

Investering & opschaling

Structurele opschaling vraagt investeringen in de onderliggende AI-stack, niet alleen in de toepassingen

Aanpak

Basis op orde én toepassingen in de breedte, te beginnen met wat nu al kan

USE CASES & TOEPASSINGEN

- 1 Vraagarticulatie**
Use cases & pilots identificeren · Probleemeigenaar wordt product owner · Vraag vanuit overheid centraal stellen · Commitment deelnemers ophalen
- 2 Opschalingsopdracht**
Projectplan & roadmap · Aanbestedingsstrategie bepalen · Flankerend beleid & middelen · Tussenproducten & mijlpalen
- 3 Uitrol & opschaling**
Toepassing beschikbaar op stack · Secundaire afnemers haken aan · Roadmap jaarlijks bijgesteld · Overdracht eigenaarschap

BASIS OP ORDE, STACK

- 1 Inventarisatie**
Staat van de stack in kaart · Bestaande initiatieven & standaarden · Gaps en kansen identificeren
- 2 Specificatie & criteria**
Eisen en open standaarden · Co-creatie met markt & kennis · Pre-commerciële dialoog
- 3 Bouwen & beheren**
Bouwblokken bij elkaar brengen · Sandbox / pre-productie omgeving · Eigenaarschap bij consortium

DRIE LENZEN — elk spoor wordt uitgewerkt vanuit drie perspectieven

Gebruiker

Probleemeigenaren · Product owners · Acceptatiecriteria · Adoptie

Technologie

Stack · Bouwblokken · Open standaarden · Ketenkoppelingen · Sandbox

Organisatie & beleid

Governance · AVG/ethiek · Aanbesteding · Eigenaarschap · Borging

Nu Coalitievorming

Mid 2026 Groups actief

Eind 2026 Eerste opschaling

2027+ Overheidsbreed

Een buyer group → een scale up coalitie

Overheden als launching customer; gezamenlijk bouwen aan een publiek-private stack

Een vraaggestuurd publiek-privaat consortium dat tegelijkertijd de stack versterkt én toepassingen in de breedte opschaaft

PRIMAIRE DEELNEMERS

Overheden als launching customer

Probleemeigenaren worden product owner
Gezamenlijke specificatie op gedeelde stack
Commitment: tijd, budget en use case

Toeleveranciers & kennisinstellingen

Opschalen & doorontwikkelen use case samen met overheid
Leveren bouwblokken op (open) standaarden · Zonder vendor lock-in

Het principe

Wie meedoet **investeert niet alleen in een oplossing voor zichzelf**, maar in een overheidsbreed bouwwerk waar iedereen van profiteert. De stack wordt sterker naarmate meer partijen aanhaken.

SECUNDAIRE DEELNEMERS

Overheden, volgers

Hebben zelfde use case op aanbestedingsagenda
Nemen af wat het consortium heeft gebouwd
Haken aan op de gedeelde stack

Markt & kennisinstellingen, doorontwikkelaars

Bouwen verder op de publiek-private stack
Ontwikkelen nieuwe toepassingen en modules
Verbreden het ecosysteem

Meedoen, randvoorwaarden & opbrengst

Wat brengt een deelnemer mee, en wat levert deelname op?

WAT EEN DEELNEMER MEEBRENGT

Concrete use case of pilot

Een herkenbaar, afgebakend probleem
Bereidheid om probleemeigenaar te worden

Product owner met mandaat

Iemand die beslissingen kan nemen
Tijd voor co-creatie & werksessies

Budget commitment

Bijdrage aan gedeelde stack & ontwikkeling
Vanaf €xx.xxx per deelname

Actieve participatie

Deelname aan werksessies & pilots
Feedback op tussenproducten

WAT DEELNAME OPLEVERT

Een werkende toepassing op de stack

Live in productie; niet een rapport of visie
Direct inzetbaar binnen eigen organisatie

Gedeelde stack, geen dubbel werk

Toegang tot publiek-private AI-infrastructuur
Bouwblokken herbruikbaar voor iedereen

Sneller & goedkoper dan alleen

Gedeeld risico, gedeelde kosten
Schaalvoordeel van het consortium

Netwerk & doorontwikkeling

Publiek-privaat netwerk van koplopers
Roadmap in eigen handen van het consortium

Rijksoverheid

EuropAI

Project onder de vlag van het Apply AI for Public Administrations programma van de Europese Commissie

EUROPAI

- Govstack AI staat niet op zichzelf. NL opereert binnen een Europees ecosysteem van gedeelde infrastructuur, standaarden en financiering dat de nationale stack versterkt én voorwaarden stelt, zoals Digital Commons EDIC en Impact EDIC, Alt EDIC, toegang tot EuroHPC en factories.
- Gezamenlijk bouwen aan een AI-infra waar we als overheid de grip op de AI waardenketen vergroten; meer zeggenschap, keuzevrijheid en op basis van Europese waarden. Met (her)gebruik en gezamenlijke inkoopkracht van AI gaan we verspilling tegen.
- 1 juli van start met 10 partners uit 4 landen (NL, Denemarken, Vlaanderen, Luxemburg) en BZK is coordinator.
- 3,5 jaar , 15M

Implementatie raamwerk

Hoe ziet de 'community kitchen' eruit:

- **De Keuken:** model-agnostisch ontwikkelplatform verbindt overheden met soevereine AI componenten.
- **De Pantry:** App marktplaats voor oplossingen, componenten en blueprints.
- **Recepten (orkestratie):** belangrijk om te laten zien hoe de componenten samenhangen/ gecombineerd worden tot oplossingen.
- **Ingrediënten:** GenAI kennis/ tools zoals LLMs, text-to-speech, image generation, domain-specific agents, of wat we in andere EU projects kunnen vinden.
- **Nutrition Labels:** conformiteit met AI-verordening, AVG wetgeving en technische interoperabiliteit.

Procurement

Oplossing 1: Vereenvoudiging/toepasbaar maken van wet- en regelgeving

Lead: LNDS – Luxemburg

Procurement budget 2M

Oplossing 2: Ruimtelijke omgeving analyse/planning

Lead: Nederland

Procurement budget: 750K

Oplossing 3: Digitale assistant

Lead: VLO – België, partners: IDETA/D09

Procurement: 2,66M

Aanpak EuropAI

- Het biedt toegang tot gezamenlijk ontwikkelde Govstack – “AI building blocks”.
- Belangrijk 1^e spoor: vraag-gestuurde (sectorale) investeringen in toepassingen via buyer groups en aanbesteding, de overheid als launching customer die de markt trekt.
- En 2^e spoor: de vraag stuurt de stack en het aanbod en financiert de stack als publiek goed: meerjarige, collectieve investering in de gedeelde laag.
- Bedrijfsleven wordt gepositioneerd langs 4 oplossingen.
- Via een GenAI4EU community worden kennis en oplossingen gedeeld.
- Impacts van de 3 oplossingen onderzocht.

Afsluiting

Onderzoek TNO 'Verantwoord opschalen van AI bij de overheid

Contact

Evelien.dijk@minbzk.nl

Arthur.groenendijk@ictu.nl

Mildo.staden@minbzk.nl

www.platformaioverheid.nl